

Oponentský posudek disertační práce p. Mgr. Magdy Vytřísalové „Adherence k léčbě osteoporózy“

Univerzita Karlova v Praze

Farmaceutická fakulta v Hradci Králové

Katedra sociální a klinické farmacie

Předmětem disertační práce je studie zaměřená na analýzu adherence pacientek k léčbě postmenopauzální osteoporózy. Dle seznamu publikací, abstrakt, posterů a ústních prezentací práce reflektuje několikaleté výzkumné úsilí a odborný zájem Mgr. Vytřísalové.

Struktura disertační práce je založena na teoretickém úvodu, literárních rešerších a prezentaci vlastních nálezů. Práce čítá 81 stran textu. Autorka uvádí k vlastnímu textu disertační práce 128 citací. Text disertační práce je přehledný, je členěn do jedenácti kapitol – teoretický úvod, cíle, rešerše, původní práce a závěry, následuje přehled literatury, zkratek, český a anglický souhrn a přílohy.

V první části práce podává autorka přehled současné dostupné farmakoterapie osteoporózy. Zabývá se rovněž definicí osteoporózy, její diagnostikou, rizikovými faktory a epidemiologií. Rozebírá současné indikace pro léčbu osteoporózy a zabývá se rozбором jednotlivých medikamentů určených pro léčbu postmenopauzální osteoporózy. V případě jednotlivých medikamentů se také zabývá potenciálními faktory, kterou mohou ovlivnit compliance k jejich užívání. Autorka představuje cíle své práce, mezi které patří analýza farmakologické léčby ve skupině postmenopauzálních žen a její vnímání pacientkami, snaha o stanovení non-compliance u jednotlivých skupin antiresorpčních léčiv, sledování a studium vztahů mezi compliancí k léčbě osteoporózy a znalostmi o chorobě a dalšími demografickými a medicínskými faktory, porovnání nálezu u léčených a neléčených žen a studium faktorů ovlivňujících znalosti pacientek.

Disertace zpracovává vysoce aktuální téma, compliance a adherence k farmakoterapii osteoporózy zásadním způsobem ovlivňují výsledný efekt léčby. Dosažení účinné ochrany před osteoporotickými zlomeninami vyžaduje od pacienta přísnou disciplínu. Pokles compliance k 50% užitých dávek vede zcela k vymizení efektu finančně častokrát náročné léčby.

Vlastní práce je rozdělena do dvou sekcí—rešeršní část představují dva přehledové články publikované v tuzemském časopise Remedia, původní část pak dvě publikace autorky

z mezinárodního impaktovaného časopisu *Maturitas* věnované vlastnímu výzkumu. Všechny práce jsou použité in extenzo a opatřeny komentáři autorky.

Zkoumaný soubor tvořilo v případě první původní práce 474 žen (206 skupina s osteoporózou, 168 kontrolní skupina) zkoumaných v devíti centrech pro léčbu osteoporózy v České republice. Znalosti patientek o osteoporóze byly hodnoceny pomocí Osteoporosis Questionnaire (Pande KC et al, *Maturitas* 2000, 37, 75-81). Znalosti patientek o chorobě korelovaly pozitivně se vzdělaností nemocných a s užíváním HRT (Hormon Replacement Therapy) a negativně s věkem dotazovaných. Znalost choroby byla lepší ve skupině léčené proti kontrolní.

Druhá původní práce analyzuje complianci s antiporotickou terapií a prevalenci dostatečné substituce vápníkem a vitamínem D jako nezbytné složky úspěšné léčby osteoporózy. Jednalo se opět o multicentrický průzkum mezi 200 nemocnými léčenými alendronátem, risedronátem, raloxifenem a kalcitoninem. Autorka zjistila suboptimální complianci s léčbou, zejména nedostatečnou substituci vápníku a vitamínu D. Zabývala se vztahem různých demografických charakteristik pacientů a compliancí léčby. Zjištěná compliance jakož i znalosti o osteoporóze nejsou ve studované kohortě optimální, ale i tak se jedná spíše o nadstandardní výsledky ve srovnání s náhodně voleným vzorkem populace. Autorka se snaží objasnit příčinu těchto nálezů – nábor patientek přímo ve zdravotnickém zařízení, selektivní bias, charakter zúčastněných pracovišť- velká osteocentra poskytující specializovanou a velmi kvalitní péči. Zjišťuje také některé výrazně alarmující nálezy- více než 40% nemocných neužívalo správně bisfosfonáty v souladu s doporučením, nedostatečná prevalence užívání vápníku a vitamínu D, častá úmyslná non- compliance, neznalost preventivních opatření, nedostatečné znalosti ohledně rizika osteoporotických zlomenin. Velmi pesimistickým nálezem je dle mého názoru nepřítomnost korelace mezi úrovní znalostí o osteoporóze a vzděláním nemocných a compliancí k léčbě.

Doktorandka prezentuje data, která jsou zajímavou sondou do definovaného problému.

Autorka diskutuje získaná data ve světle dostupné odborné literatury a kriticky je hodnotí.

Práce je psána pěkným, plynulým a čtivým jazykem. Literatura je citována konzistentně dle přijímané konvence.

K práci mám následující připomínky a dotazy:

- a) Práce je postavena na subjektivní metodice (informace od pacienta). Jaké vidí autorka možnosti objektivizace získaných dat (údaje od zdravotních pojišťoven, zdravotních zařízení) a jejich legislativní úskalí (ochrana osobních dat) ?

- b) Jak vysvětlit fakt, že znalosti o osteoporóze ani vzdělání nemocných nekorelují s žádným aspektem compliance k léčbě (Závěry, strana 52)? Jsou-li znalosti o chorobě a jejich komplikacích malým motivačním prvkem pro complianci s léčbou, lze complianci jinak posilovat?
- c) Pasivní přijímání léčby bez většího osobního vkladu a zájmu pacientů v naší společnosti jde ruku v ruce s velmi častou polypragmazií a ochotou nemocných užívat širokou paletu medikamentů při neznalosti důvodů jejich nasazení. Může to být pozůstatkem minulých dob. Jsou tyto nálezy rozdílné v jiných společnostech (Západní Evropa, USA, Japonsko), kde je kladen historicky větší nárok za spolu-zodpovědnost a spolu-účast pacientů jakož i na svobodu volby léčit se či neléčit?

Závěr: Posuzovaná disertační práce obsahuje řadu prioritních poznatků, které obohacují pohled na adherenci nemocných k léčbě osteoporózy a které lze zřejmě zevšeobecnit i pro některé další chronické choroby. Autorka přispívá tvůrčím způsobem k poznatkům ve zpracované oblasti výzkumu. Výsledky práce přesahují obor farmacie a mohou vzbudit zájem sociologa či psychologa. Práce svědčí nejen pro vynikající teoretické znalosti zkoumané problematiky, ale také pro schopnost interpretovat získaná data, což je úkol velmi složitý. Validních informací není ve zvolené oblasti stále dostatek, a proto je výzkum v této oblasti mimořádně cenný. Doporučuji jednoznačně přijat tuto práci v předložené formě komisí a na jejím základě po projednání, úspěšném absolvování oponentského řízení a splnění zákonných podmínek udělit titul PhD.

Doc. MUDr. Pavel Horák, CSc.

III. interní klinika FN a LF UP Olomouc

I.P.Pavlova 6

772 00 Olomouc

Olomouc, 16.1.2010